

Nimistöntutkijain kongressi Firenzessä

Nimistöntutkijain VII kansainvälinen kongressi pidettiin 4.—8. 4. 1961 Italiassa, Toscanan pääkaupungissa Firenzessä, joka on kaikkialla tunnettu suurenoisista taidekokoelmistaan ja viehättävästä ympäristöstään Arno-joen laaksossa. Kongressiin oli ilmoittautunut n. 40 maasta viitisensataa osanottajaa, joista oli saapunut nelisensataa kongressin pääsihteerin prof. C. A. MASTRELLIN ilmoituksen mukaan. Isäntämaasta, missä onomastiikan harrastus näyttää olevan ainakin laajalle levinnyttä, oli mukana tutkijoita ja harrastelijoita tietenkin eniten, kolmattasataa, mutta runsaasti heitä oli myös Saksasta (56), Ranskasta (31) ja Belgiasta (25), jossa nimistöntutkimus on viime vuosina ollut erikoisen elävää, ehkä siitäkin syystä että onomastisten tieteiden kansainvälinen keskus (CISO) on perustamisestaan lähtien sijainnut maan tärkeässä yliopistokaupungissa Leuvenissa (Löwenissä). Skandinaviasta, johon me mielellämme lukeudumme, oli ilmoittautunut seitsemän tutkijaa Ruotsista, 15 Tanskasta, neljä Norjasta ja Suomesta vain yksi, tämän matkakertomuksen laatija. Itä-Euroopan maista oli kongressilaisia Albaniasta, Bulgariasta, Jugoslaviasta, Unkarista, Tšekkoslovakiasta, Romaniasta, Puolasta, Itä-Saksasta ja Neuvostoliitosta, kaikkiaan kolmenkymmenen paikkeilla. Unkarista olivat G. BÁRCZI, L. BENKŐ ja JÁNOS BALÁZS Budapestista sekä GYULA DÉCSY, joka edusti Hampurin yliopiston Suomalais-ugrilaista seminaaria, joiden lisäksi unkarilaista väriä kongressille antoivat IMRE VÁRADY, Bolognan yliopiston unkarin kielen ja kirjallisuuden professori, sekä LADISLAUS PÁLINKÁS, vastaavan oppituolin haltija Firenzen yliopistossa, jotka molemmat ovat asuneet Italiassa vuosikymmeniä. Etäisimmät vieraat olivat Argentiinasta (yksi tutkija), Brasiiliasta (3), Chilestä (2), Columbiasta (1),

Meksikosta (1), Perusta (1) sekä Uruguaysta ja Venezuelasta, kummastakin yksi edustaja. Lisäksi kongressissa oli virallisesti edustettuina parisen sataa yliopistoa, tieteellistä seuraa ja laitosta 113 kaupungista. Suomalaiset yliopistot ja tieteelliset seurukset olivat kuitenkin jättäneet edustajansa nimeämättä, kun sen olivat muistaneet tehdä esim. Sorbonnen, Cambridgen, Oxfordin, Bolognan, Salamancan, Heidelbergin, Göttingenin ja Leydenin yliopistot, joitakin mainitakseni. Tukholmassa ei sivuutettu asiaa pelkällä olankohautuksella, sillä mukana olivat Kungl. Bibliotek (O. VON FEILITZEN), Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien (J. SAHLGREN), Svenska Fornminnes Föreningen (G. LANGENFELT), Institutet för Namnutredningar (B. NERMAN) ja Statens Historiska Museum (G. LANGENFELT) ja — toisen esimerkin valitakseni — Budapestista olivat edustettuina valtio (G. BÁRCZI, L. BENKŐ) sekä A magyar tudományos Akadémia (J. BALÁZS). Ilmeisesti meidän maamme ei tarvitse tieteelleen mainosta.

13-jäsenisessä isännistössä olivat mm. Firenzen ja Pisan yliopistojen rehtorit (prof. PAOLO LAMANNA ja ALESSANDRO FAEDO) sekä sotilasmaantieteellisen laitoksen johtaja (kenraali ERMANNO ROSSI), kongressin järjestelykomiteaan kuuluivat professorit CARLO BATTISTI, GIACOMO DEVOTO ja BRUNO MIGLIORINI sekä pääsihteerinä prof. C. A. MASTRELLI. Kongressin kokouspaikkoina olivat Firenzen yliopisto (Universita degli Studi) ja sotilasmaantieteellinen laitos (Istituto Geografico Militare), molemmat pienen Piazza di San Marco -torin varrella.

*

Kongressin juhlalliset avajaiset olivat 4. 4. klo 10 Palazzo Vecchion juhlasalissa »Duecento», jossa Firenzen por-

mestarin tervehdyksen ja järjestelytoimikunnan puheenjohtajan prof. BATTISTIN puheen lisäksi oli prof. MIGLIORININ esitelmä *Alcuni nomi -fantasma*, missä hän leikilliseen sävyyn esitteli eräiden yleiseurooppalaisten »lentävien sanojen ja sanontojen» syntyä ja historiikkaa.

Kongressin viralliset kielet olivat italian lisäksi englanti, saksa, ranska ja espanja; esitelmistä oli italiankielisiä jonkin verran enemmän kuin muita. Esitelmiä oli ilmoitettu pidettäväksi lähemmäs kaksisataa, mutta esittelyviikossa (Riassunti delle comunicazioni) niitä on mainittu vain vähän yli sadan. Työskentelyn ja kuuntelun helpottamiseksi ne oli jaettu kolmeen ryhmään: I. paikannimistöntutkimus, II. henkilönnimistöntutkimus ja III. kartografinen nimistöntutkimus, joista ensimmäiseen ryhmään kuului eniten, kolmanteen vähiten esitelmää. Ensimmäinen jaos (sektio) keskittyi paikannimien stratigrafiaan, nimikerrostumien järjestystä, yhteenkuuluvaisuutta ja ikäsuhteita käsittelevään onomastiikan osaan, etupäässä esi-indoeurooppalaisiin ja indoeurooppalaisiin kielikerrostumiin Välimeren maiden sekä Keski-Euroopan vanhimpien paikannimien valossa. Nimistömaantieteellisesti esitelmät oli jaettu viiteen alaryhmään: 1) Vähä-Aasia ja muinaiskreikkalaiset kielialueet, 2) Balkan ja Mustanmeren alueet, 3) Italia, Alppien alue ja Tyrrhenan saaret, 4) Pyreneitten niemimaa ja 5) Manner-Eurooppa. Pari kyseisistä alajaoksista oli keskittynyt käsittelemään Välimeren alueiden vanhan nimistön tyypologisia kysymyksiä sekä onomastiikan suhdetta niiden arkeologiaan ja esihistoriaan, pari alajaosta käsitelti kelttiläistä sekä slaavilaista substraattivaikutusta nimistöön, joitakin teemoja mainitakseni. Toinen sektio tutki etupäässä keskiajan henkilönnimistöä: 1) latinaiset ja roomalaiset nimet, 2) kelttiläiset nimet, 3) germaaniset nimet (saksalaiset, englantilaiset ja pohjoismaiset ainekset), 4) slaavilaiset, balttilaiset ja suomalais-ugrilaiset nimet, 5) kreikkalaiset, etenkin

uuskreikkalaiset ja romanialaiset nimet sekä 6) yleiset kysymykset. Kolmannessa sektiossa käsiteltiin käytännöllisiä asioita, esim. nimestämismetodeja, paikannimien valintaa karttoihin, vieraiden (etenkin Aasian ja Afrikan) paikannimien transkriptiota, eri kielten maantieteellistä terminologiaa ym.

Kongressin ensimmäisenä päivänä pidetyistä esitelmistä oli suomalaisen kuuntelijan näkökannalta antoisin asutus-historiallinen *Ortsbewohnernamen im Deutschen*, jonka piti kuulu bonnilainen kielitieteilijä ADOLF BACH, meilläkin tuttu mm. neliosaisesta Saksan henkilön- ja paikannimistön kompendiumistaan *Deutsche Namenkunde* (Heidelberg, 1952—54). Mielenkiintoinen oli varmaan myös prof. BATTISTIN toponymis-kartografinen esitelmä *I nomi di luogo e la loro trascrizione*, joka painettuna jaettiin kuuntelijoille.

Ensimmäisen sektorin 1. alajaos käsitelti seuraavana kongressipäivänä yleisiä ja metodologisia kysymyksiä, joista mainittakoon saksalaisen B. BOESCHIN teema *Zur Frage der Ortsnamenstrahlung, am Beispiel der alamanischer Weiler-Orte* (siis siirynnäisnimistä), belgialaisen H. DRAYEN *Namenforschung und Frühgeschichtsforschung*, jossa hän eritoten tähdensi arkeologian ja onomastiikan merkitystä toisilleen, sekä R. SCHÜTZELIN *Zur Bedeutung der Quellen-Kritik für die Namenforschung*, jonka kuuntelemiseen minulla ei kuitenkaan ollut tilaisuutta. Toinen alajaos käsitelti samanaikaisesti Välimeren maiden ja Manner-Euroopan vanhinta nimistöä (esim. kieliläinen HANS KUHN aiheutta *Über vorindogermanische Ortsnamen in Deutschland* ja hampurilainen HANS BAHLOW teemaa *Verschollenes Wortgut europ. Vorzeitvölker in Deutschlands Fluss- und Ortsnamen*). Kolmannen alajaoksen käsittelemät teemat (itaalisia ja italialaisia kielikysymyksiä), neljännen (Gallian ja Pyreneitten niemimaan nimistö), viidennen (Italian keskiaikaisia ja uudempia nimistökysemyksiä) ja kuudennen (Portugalin, Espanjan ja Katalonian nimistö-

Pisan kaupungin ja yliopiston tarjoamalta lehtimaja-lounaalta: oikealta lukien prof. Imre Várady, prof. G. Bárczi, dos. Gyula Décsy ja kirjoittaja.

kysymyksiä) olivat liian kaukaisia, joskin ne kertoivat intensiivisestä työstä vanhimman Euroopan rikkaiden nimistö-aarteiden selvittämiseksi.

Toinen sektio, joka siis oli omistautunut antroponymiaan, työskenteli kahdena alajaoksena, joista ensimmäinen tutki Euroopan vanhinta nimistöainesta (esim. tanskalaisen K. B. JENSENIN teema *Lateinische und altnordische Personennamen*) ja toinen germaanista henkilönnimistöä. Metodiltaan mielenkiintoinen oli mm. ryhmään kuulunut amsterdamilaisen D. P. BLOCKIN aihe *Erschliessung alter Personennamen aus Ortsnamen*, jossa hän päätyi seuraaviin tuloksiin: jos jonkin nimen perussana ei yleensä esiinny yhdessä henkilönnimen kanssa, määresana on harvoin henkilönnimi, ja jos kyseinen määre esiintyy pelkästään yhden ja saman perusosan kanssa, se ei ole henkilönnimi; kannattaa mainita myös leipzigiläisen E. ULBRICHTIN esitys varhaisyläsaksalaisen ajan lyhennenimistä, kos-

kapa kyseisiä saksalaisia hypokorismeja sisältyy myös omaan nimistöömme.

Kolmannen sektorin käsittelemistä käytännön teemoista olivat useat varsin suppea-alaisia, joten maininnan ansaitsee vain Washingtonin maantieteellisen laitoksen johtajan M. BURRILLIN esitys *Background and accomplishments of the Panel of Geographic Expert Meeting at the United Nations, June 1960* (Yhdistyneiden kansakuntien maantieteen asiantuntijain kokouksen keskustelun tausta ja lisäykset, kesäkuussa 1960), jossa esiteltiin eri maiden asiantuntijain käsityksiä maailman kartaston nimistön tarkekirjoituksesta. Alustus jaettiin monisteena kongressilaisille, ja siitä totesin, ettei mukaan ollut otettu suomalaisten käsitystä asiasta, vaikka esim. Valtionarkiston ja Sanakirjasäätiön nimistöjaoksen lausunnot Suomen osalta oli lähetetty asiasta YK:lle. Ehkäpä syynä oli se, että meillä ei voitu varauksettomasti yhtyä kannattamaan englantilaista

transkriptiota, vaan viitattiin suomalais-ugrilaiseen, tosin vielä kehitysvaiheessaan olevaan kirjoitustapaan.

Kolmannen kongressipäivän esitelmät pidettiin Pisan yliopistossa. Aamupäivällä oli yksinomaan italiankielisiä esitelmiä, mutta iltapäivällä oli toiminnassa kahdeksan osastoa: 1) aasialaiset henkilönnimet (esim. sveitsiläisen H. MÜHLENSTEININ *Les noms des troyens dans l'Iliade et sur les tablettes mycéniennes*), 2) Aasian ja Välimeren maiden paikannimet, 3) keltiläiset nimet, 4) saksalaiset nimet, 5) romanialaiset nimet, 6) baltoslaavilaiset nimet, 7) suomalais-ugrilaiset nimet ja 8) nimistöntutkimus ja maantiede sekä maantieteellinen terminologia. Baltoslaavilaisessa jaoksessa olisi ollut pari kuuntelemisen arvoista esitelmää, leipzigiläisen E. EICHLERIN *Probleme der Analyse slawischer Ortsnamen in Deutschland* ja berliiniläisen H. SCHALLIN *Baltisches im Namengut Nordwestslawiens*, jotka tarjoavat vertailukohtia slaavilaisen ja balttilaisen aineksen tutkimiseen Suomen nimistössä, mutta samanaikaisesti olivat myös suomalais-ugrilaisen jaoksen esitelmät, joita kävin kuuntelemassa. Unkarilaissyntyinen GYULA DÉCSY, joka toimii Hampurin yliopiston suomalais-ugrilaisen kielentutkimuksen dosenttina, esitelmöi aiheesta *Finnisch-ugrische Volksnamen*: esitys oli eräänlainen kompendiumi tähänastisen tutkimuksen tuloksista. Useimmilla 13 suomalais-ugrilaisesta kansasta on kaksi nimeä: oman kansan ja vieraiden käyttämä (esim. *magyar* ja *unkari*, *suomi* ja *finn*) ja monien kansannimien juurena on appellatiivi, joka merkitsee ihmistä, ihmisjoukkoa, joten kyseessä ilmeisesti on ikivanha nimenantoprinsiippi. — Suomalais-ugrilaisen sektion esitelmiin kuuluivat lisäksi G. BÁRCZIN *L'anthroponymie hongroise du moyen age* sekä A. DE VINCENZIN *Sur l'anthroponymie des Carpathes*.

Neljäntenä päivänä I sektio työskenteli aluksi yhdessä käsitellen mitä erilaisimpia teemoja (esim. heidelbergiläinen

indogermanisti A. SCHERER aihetta *Der Ursprung der alteuropäischen Hydronymie*), mutta jakautui illemmalla viideksi alajaokseksi, joissa käsiteltiin 1) pohjoismaisia nimiä (esim. J. SAHLGREN aihetta *Alte schwedische Flussnamen* ja P. ENWALL *Skandinavische Ortsnamen als kultur- und sprachgeschichtliche Quelle*), 2) saksalaisia ja hollantilaisia nimiä, 3) slaavilaisia nimiä, 4) Kreikan ja Mustanmeren seudun nimiä, 5) Kanadan ja Ison-Britannian nimiä. Toinen sektio työskenteli aluksi myös yhdessä (aiheita esim. kreikkalaisen N. ANDRIOTISIN *Die mittel- und neugriechischen Metronymica* ja ruotsalaisen O. BRATTÖN *Il nome »Giacomo» in Italia e in Europa*), mutta myöhemmin neljänä alajaoksena: 1) uuslatinalaiset, kreikkalaiset ja keltiläiset nimet, 2) illyrialaiset, eteläslaavilaiset ja suomalaiset nimet, 3) italialaiset nimet ja 4) romaniset nimet. Suomalaisista nimistä järjestäjillä näyttää olleen varsin hämärä käsitys, koskapa esitelmäni oli sullottu »illyrialaiseen ja eteläslaavilaiseen nimiryhmään», ja sen teeman *Spuren des Namens Ambrosius in der finnischen Namengebung* (ks. Virittäjä 1961, s. 185—193) olin kuitenkin valinnut italialaista kongressikaupunkia ja italialaisia kuuntelijoita silmällä pitäen. Samassa jaoksessa unkarilainen J. BALÁZS piti ranskaksi ylimääräisen esitelmän onomastis-psykologisesta aiheesta. Kolmannessa sektiössä käsiteltiin etupäässä kartastonimistöä (esim. hollantilainen S. J. FOCKEMA ANDREAEE aihetta *Das konservierende Element der Namengebung auf Landkarten*), mitä teemaa käsitelivät monet muutkin tutkijat (esim. ranskalaiset G. BARRÈRE ja SYLVIE RIMBERT, sveitsiläinen P. ZINSLI, romanialainen M. SALA ym.), onhan näet kaikissa maissa karttojen nimistön korjaus ja uusinta varsin ajankohtaista.

Viimeisestä päivästä käytettiin vielä osa esitelmiin, ja vielä kerran kokoontuivat kaikki kolme pääjaosta, tällä kertaa kokonaisuina. Ohjelmaan kuului toistakymmentä esitelmää, mutta ne olivat etupäässä italian- ja ranskankielisiä ja

käsitteivät romaanista onomastiikkaa, joten kuuntelin vain itävaltalaisen germanistin E. KRANZMAYERIN teeman *Die bäuerliche Landschaftauffassung in unserer Namengebung*. — Päivän ohjelmassa oli myös kansainvälisen nimistökomitean kokous, jossa päätettiin mm. seuraavan kongressin pitämisestä v. 1964 Amsterdammassa. Illemmalla olivat kongressin lopettajaiset yliopiston juhlasalissa, jossa katsauksen kansainvälisen nimistökomitean toimintaan ja saavutuksiin viimeisenä kolmivuotiskautena esitti komitean pääsihteeri belgialainen professori H. VAN DE WIJER.

*

Olen esitellyt edellä Firenzen kongressin työohjelmaa varsin laajasti ennen kaikkea tähdentääkseni, miten arvossapidetyn aseman onomastiikka Euroopan eri maissa ja muuallakin on saavuttanut, samaan aikaan kun se meillä Suomessa »astelee vielä lapsenkengissä» käyttäkseni akateemikko Y. H. TOIVONSEN takavuosina viljelemää sanontaa. Näin on lausuttu, mutta silti JALO KALIMAN jälkeen ei kukaan tieteen »valtaherroista» ole tukenut nuoren onomastiikan hoippuvia askelia. Jo se seikka, että Suomesta on ollut kyseisissä kongresseissa suomalaista nimistöntutkimusta edustamassa vain yksi tutkija, kerran kaksi, osoittaa nimistötieteellisen tutkimuksemme suppeutta. Samaan aikaan kun kansatieteellä, kansanrunoudentutkimuksella ym. kansallisilla tieteillämme on edustajat Suomen Akatemiassa, professorit Helsingin ja Turun yliopistoissa, dosenteista ja muusta jälkikasvusta puhumattakaan, uusi filologian haara onomastiikka koettaa epätoivoisesti — juuri kenenkään auttamatta — vallata syrjäistä piennarta kansallisten tieteiden viljavalla vainiolla. Ja samaan aikaan kun meillä huolehditaan vaikkapa Aasian »eksoottisten» kielten tutkimuksesta tai Nubian arkeologiasta, ei tunneta lainkaan huolta siitä, että kokonaisen suomalaisen heimomme, karjalaisten, luoma nimistö on osaksi vaipumassa un-

hoon puhumattakaan Lapin, Vienan, Aunuksen, Vepsän, Inkerin, Viron ja Liivin nimiaarteista. Nubian arkeologiasta kyllä huolehditaan myös »suurensa maailmassa», mutta itämerensuomalaisesta onomastiikasta ei. Sen viljely on meidän velvollisuus u t e m m e.

Ja mikä valitettavinta, suomalaisella onomastiikalla ei ole sanottavasti jälkikasvua, mitä erällä kansallisilla tieteillemme on runsaastikin, sillä ensinnäkin nimistöntutkimus vaatii monikesäistä vaivalloista kenttätöytä laajojen arkistotutkimusten lisäksi, mikä ei nuorta tutkijaa houkuttele, kun sen sijaan monien muiden tieteiden harrastajat voivat tehdä työtään uudenaikaisissa rauhallisissa arkistosaleissa, ja toiseksi onomastikoille ei näy olevan yliopistoissamme toimia, joihin nuoret tutkijat voisivat pyrkiä.

Kuitenkin jokainen voi helposti huomata, että onomastiikka on filologian kansainvälisimpiä haaroja, ja suomalainen filologia voi tulla tunnetuksi muualla maailmassa hyvin paljon suomalaisen onomastiikan ansiosta. Keskustellessani kahdesti bonnilaisen professori ADOLF BACHIN kanssa hän nimenomaan valittelei, ettei ollut saanut käsiinsä suomalaista aineista laajaan teokseensa *Deutsche Namenkunde*, ja kuitenkin meillä alaksalainen ja Saksasta kulkeutunut kristillinen nimistö on ilmeisesti rikkaampaa ja monimuotoisempaa kuin esim. Skandinaaviassa, jossa kansallinen kulttuuri kyseisen nimekspansion aikana oli vastustuskykyisempää kuin ristiretkien aikoihin vallatussa Suomessa. Itävaltalainen E. KRANZMAYER, joka on tutkinut ja tutkii edelleen Itävallan nimistön slaavilaisia aineksia, haluaisi slaavilaista vertailuaineistoa Suomen nimistöstä. Esitelmaani kuunnellut amsterdamilainen prof. P. I. MEERTENS kertoi minulle, että myös Alankomaiden nimistössä on vastaavanlaisia *Ambrosius*-nimen hypokorismeja, mutta suomalaiselle nimistölle tyypillisten afereesien lisäksi apokoppisia variantteja. Myös eräitä skan-

dinaavisia tutkijoita tuntui suomalaisen onomastiikka kiinnostavan. — Esi-merkit riittänevät yhden kongressin osalta.

Tutustuminen eräiden Euroopan maiden korkeatasoiseen nimistöntutkimukseen avaa myös suomalaisille tutkijoille uusia perspektiivejä nimistön kirjajaan maailmaan. Se selvittää käsitystämme nimenantoperiaatteista, nimien erilaisista muodostumistavoista ja erilaisesta rakenteesta sekä valaisee nimiprobleemien ratkaisun eri tapoja (*metodiikkaa*), mutta myös nimien alkujuurten selvittelyä (*etymologiaa*), sillä onhan eri maiden nimistössä kansallisen aineksen rinnalla runsaasti kansainvälistä (meillä esim. lappalaista, skandinaavista, alaksalaista ja slaavilaista), ja henkilönimistöntutkimuksen tärkeä osa, *hagionymia* l. *pyhimystennimien tutkimus*, on varsin kansainvälistä vaatin sekä roomalais- että kreikkalaiskatolisen kirkon pyhimysnimistön sekä siitä eri maissa versoneen kansanomaisen hypokoristisen nimistön tarkkaa tuntemusta.

Firenzen kongressin parhaita puolia oli se elävä mielenkiinto, jota on alettu tuntea nimistöntutkimuksen käytännöllisiä kysymyksiä kohtaan. Olen jo maininnut esim. kartaston nimistön, sen valinnan ja valintaprinssiipit sekä nimien transkriptiokysymykset. Monissa esitelmissä valaistiin niitä kokemuksia, joita eri maiden kansallisen kartaston nimistöstä oli saatu, ja niitä suunta- viivoja, joita olisi noudatettava kansainvälisessä käytössä olevien karttojen nimien kirjoittamistavoissa. Joissakin maissa, joissa kartografinen nimikulttuuri on jo varsin korkealla, kuuluu *kartografinen onomastiikka* eräiden maantieteellisten, teknillisten ja sotakorkeakoulujen topografian kurssiin. Näin on tietäkseni asian laita Saksassa (vrt. HELMUT WEYGANDT *Kartographische Ortsnamenkunde*, joka on jo viides teos sarjassa *Kartographische Schriftenreihe*, ja WILHELM BONACKER *Die Namenstellung in geographischen Karten. Studien zur Kartographie I*), Ranskassa (M. DESLANDES *Toponymie*

1—2. *École nationale des Sciences Géographiques, Cours N:o 29, 1948*) ja Italiassa. Teknillisen Korkeakoulumme maanmittausosastolla käytetty tekn. toht. MAUNO KAJAMAAN toimittama *Topografisen kartoituksen perusteista erityisesti Suomen oloja silmälläpitäen* (Helsinki 1943) vaatisi jo onomastisen osan, sillä Suomen kartaston nimistö jos mikä on korjauksen ja uusinnan tarpeessa. Senhän ovat näet luoneet etupäässä ruotsinkieliset, suomea ja sen nimistöä liian vähän tunteneet kartantekijät.

*

Vakavan työskentelyn ohessa kongressilaisilla oli kevyttäkin ohjelmaa: oli kongressin aattoiltana tutustumisillanvieto hotelli Mediterraneon avarassa tavernettassa, kolmantena päivänä retki »vinon tornin kaupunkiin» Pinaan, kiertäjäsiellä ja vastaanottojuhla raatihuoneen salissa sekä palatessa poikkeaminen Pistoian pikkukaupunkiin, oli voileipiä ja vermuttia monet kerrat. Neljännen kongressipäivän iltana teimme bussiretken Firenzen vuorille, Forte Belvedereen, mistä oli ihastuttava näköala allamme Arnon laaksossa lepäävään tuhansien sähkölamppujen valaisemaan kaupunkiin. Kongressin jälkeen oli mahdollista osallistua yhteiseen retkeen Sienan viehättävään pikkukaupunkiin ja sitä ennenkin aivan Firenzen porteilla sijaitsevaan ikivanhaan etruskikaupunkiin Fiésoleen, jossa vanha amfiteatteri pylväineen ja patsaineen oli muinaistutkijalle todellakin silmänruokaa, ja luonnonystäväälle sitä oli ihanassa näkymässä Arnon jokilaaksoon, joka tulvehti lämpöä sekä puiden ja kukkien väriiloista.

Firenzehän on Italian merkittävimpiä taidekaupunkeja, jonka loisteliaissa taidegallerioissa — Palazzo degli Uffizzissa, Palazzo Pittissä, Palazzo Corsinossa, Medicien hautakappelin Sagrestia Nuovassa ym. — oli nähtävissä renessanssin suurten mestarien Botticellin, Leonardo da Vincin, Michelangelon, Raffaellon ja monien muiden luomuksia. Kuuman

keskipäivän, siestan, aikana saattoi kävelyretkillään vanhan kaupungin ahtaita kaduilta ja kujilta hetkessä pujahattaa viileisiin katolisiin kirkkosaleihin: Babtisterioon, San Croceen, Santa Maria del Fioreen, San Lorenzoon, Santa Maria Novellaan ja moniin muihin, jotka olivat olemassa jo silloin, kun katolinen kulttuuri vasta alkoi versoa maassamme. Katukahvilassa istuen saattoi helposti seurata vilkasta elämää Piazza della Signorialla, jonka varrella kohosi Palazzo Vecchion uljas torni ja Loggia dei Lanzi antiikinaiheisine veistöksineen, ja siitä oli vain kivenheitto Vanhalle sillalle, taiteilijain ylistämälle Ponte Vecchiolle, jolla saattoi ihailla joko taitavien kultaseppien töitä siltamyymälöissä tai näkymää alas Arno-joelle. Vielä matkaa viitisen minuuttia ja edessä oli Palazzo Pittin valtava julkisivu ja takana Giardino di Boboli -puisto, italia-

laisen puutarhataiteen kauneimpia kukkia, jota kaupunkilaiset ovat vaalineet jo 1550-luvulta lähtien.

Kun minulla oli vielä tilaisuus käydä Milanossa, viettää muutamia hetkiä Venetsian San Markuksen torilla, Rooman Capitolium- ja Palatinus-kukkuloilla sekä Forum Romanumilla, kävellä Napolin vilkkailla kaduilla, joiden yli pingoteuilla pyykkinaruilla liehui kirjava »lippumeri», nähdä Pompeijin rauniokaupunki, Vesuviuksen kraatteri, Sorrento, viettää muutamia aurinkoisia päiviä Caprilla, tehdä retki Anacaprille ja käväistä siellä mm. ruotsalaisen lääkärikirjailija Axel Munthen »huvilassa meren rannalla», San Michelessä, kertyi mieleeni onomastisen opin lisäksi runsaasti unohtumattomia muistoja, jotka hyvin korvaavat onomastikon uurastuksen »viljapellon pientarella».

VILJO NISSILÄ

brēdli(kki),
 (Sjögren-Wiedeman-nin
brekliikki;